

Marino MANIN, Željka PINJUH ĆORIĆ, *150 godina zagrebačke plinare 1862.-2012.*, Gradska plinara Zagreb – Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2012., 184 str.

Krajem 2012. iz tiska je izašla monografija *150 godina zagrebačke plinare 1862.-2012.*, objavljena u suizdavaštvu Gradske plinare Zagreb i Hrvatskoga instituta za povijest. Svečanost obljetnice zagrebačke plinare, u sklopu koje je predstavljena knjiga i postavljena prigodna izložba, održana je 8. studenoga u prostorima Skupštine Grada Zagreba. Monografijom je obilježeno 150 godina od osnutka poduzeća za proizvodnju plina, izgradnje plinare te uvođenja javne i privatne plinske rasvjete u Zagrebu. Povijest zagrebačke plinare stavljena je u kontekst cjelokupnoga rasta i razvoja Zagreba, gdje je vidljivo kako je utjecala na razvoj grada – na društvene odnose, demografska kretanja i uvjete života na zagrebačkome području, urbani razvitak i modeliranje urbanističkoga krajobraza Zagreba te uvjete stanovanja i kulturu življenja, ali i kako je grad utjecao na samu plinaru – modernizacija i razvoj industrije, širenje grada i povećanje broja stanovnika uvjetovali su razvoj i širenje plinare i njezine plinske mreže.

Sadržaj monografije nastao je na temelju uobičajenog historiografskog postupka, opsežnih istraživanja arhivske i novinske građe o zagrebačkoj plinari, kojim je u konačnici dan stručni pregled tehnološkoga razvoja plinske industrije i distribucije plina. Tema monografije i opisani pristup tematici uvelike doprinose razvoju dijela hrvatske historiografije koja je uže vezana uz gospodarsku povijest, ali i povijest jedne zajednice i društva u cjelini. Ova je publikacija ujedno i iskorak u istraživanju gospodarske povijesti, poglavito zbog svoje sveobuhvatne sinteze razvoja jednoga poduzeća kroz koji možemo pratiti i razvoj grada unutar kojega poduzeće djeluje, a u konačnici se otvara prostor i za daljnje istraživanje razvoja cijele gospodarske grane kojoj taj subjekt pripada – i ne samo gospodarske grane kojoj pripada plinarstvo nego i svim ostalim segmentima privrede (ZET, elektra, vodovod i kanalizacija, zračne luke, prometnice...) koji su bitno utjecali na razvoj društva i standard života suvremenoga čovjeka.

Postoje publikacije posvećene pojedinim privrednim granama, a nastale su povodom većih obljetnica (50, 100, 150 godina djelovanja). Međutim, iako je riječ o obljetničkim monografijama, u njima je manje zastupljen povijesni kontekst (ili ga nema), a tematici se uglavnom pristupilo sa stručnoga gledišta. Neke od takvih publikacija su *120 godina Gradske plinare Zagreb* (Marijan Boršić, Zagreb, 1982.); *Zagreb i plin = Zagreb & gas: 1862.-2000.* (Ines Grizelj i suradnici, Zagreb, 1999.); *Svjetlo u Zagrebu: 90 godina Elektre Zagreb: 1907.-1997.* (ur. Jozo Šuste, Zagreb 1997.); *Stoljeće Munjare grada Karlovca: 1908.-2008.* (ur. Đurđa Sušec, Karlovac, 2008.); *Distribucijsko područje "Elektra" Koprivnica: razvoj elektrifikacije Podravine: u povodu 80. obljetnice koprivničke munjare 1925.-2005.* (Dragutin Feletar, Koprivnica – Samobor, 2006.); *Elektra Bjelovar: 1937.-1987.* (Željko Crnogorac, Bjelovar, 1987.); *120 godina Zagrebačkog električnog tramvaja 1891.-2011.* (Goran Kekić, Zagreb, 2011.); *Vodoopskrba grada Zagreba 1878.-1998.* (Vesna Dovranić, Zagreb, 1998.).

Monografija je koncipirana u dva dijela: prvi je povijesni i obuhvaća sedam poglavlja, a drugi "tehnološki" i sadrži tri poglavlja te detaljne podatke, grafikone i slike o razvoju mreže, tehnologiji, potrošnji plina itd. Prvo poglavlje knjige predgovor je profesora Josipa Bratulića "Plin – ili povratak u čišću prirodu". Od drugoga do osmoga poglavlja obrađena je povijest zagrebačke plinare kroz cjeline "2. Uvod: Modernizacijski procesi i osnutak tvrtke za opskrbu Zagreba plinom 1862. godine", "3. Ludwig Au-

gust Riedinger”, “4. Proizvodnja i distribucija plina u Zagrebu za vrijeme Habsburške Monarhije”, “5. Poslovni izazovi i poteškoće plinare između dvaju svjetskih ratova”, “6. Zagrebačka plinara za vrijeme Drugog svjetskog rata”, “7. Opskrba Zagreba plinom u socijalističkoj Hrvatskoj” i “8. Zagrebačka plinara u samostalnoj Hrvatskoj”. “Tehnološki” dio obrađen je u cjelinama “9. Razvitak plinske mreže i plinskih trošila te struktura potrošnje i potrošača”, “10. Tehnologija dobivanja plina” i “11. Održivi razvitak i perspektive plinskog gospodarstva”. Osim navedenih poglavlja monografija sadrži i zaključak, sažetak na engleskome jeziku, popis izvora i literature, priloge te popis ilustracija. Monografija je obogaćena i brojnim slikovnim i tabličnim priložima u boji.

U povijesni dio publikacije autorski nas dvojac uvodi opisom povijesnoga okvira unutar kojega je došlo do razvoja i napretka tehnike u Habsburškoj Monarhiji, implementacije stranih inovacija u Monarhiji, te posvećuje prostor pokretaču plinskoga posla u Zagrebu – Ludwigu Augustu Riedingeru. U narednim poglavljima pratimo razvoj zagrebačke plinare kroz političke sustave unutar kojih je Hrvatska opstojala te naposljetku položaj i ulogu zagrebačke plinare u samostalnoj Hrvatskoj i njezino prilagođavanje energetske politici Europske unije.

“Tehnološki” dio monografije opisuje razvitak plinske mreže i plinskih trošila, objašnjava strukturu potrošnje i potrošača te opisuje tehnologiju dobivanja plina (proizvodnja destilirana plina, konverzija prirodnoga plina u gradski plin te distribucija prirodnoga plina). Posljednja cjelina “tehnološkoga” dijela okrenuta je budućnosti i održivom razvoju, gdje je plin prepoznat kao ekološki prihvatljiv i vrlo atraktivan energent. Tragom toga autori konstatiraju: “Jedini fosilni energent koji može dati kvalitetan odgovor na zahtjeve održivog razvoja upravo je prirodni plin. Zbog svojih tehničkih, energetskih i ekoloških uporabnih svojstava te vrlo širokih mogućnosti racionalne uporabe, prirodni je plin glavni energent koji može osigurati energetske podlogu kakvoći života u XXI. stoljeću, i to kako za građane Zagreba tako i za cijelu zemlju” (str. 122.).

Prezentirana publikacija hvalevrijedan je korak naprijed u istraživanju gospodarske povijesti Hrvatske, upućujući na mnoštvo “novih” neistraženih, često zanemarenih tema u domaćoj historiografiji, kroz čiju se prizmu može istraživati i društvena povijest pojedinoga grada, ali i hrvatskoga društva u cjelini. Naposljetku valja reći da je ova monografija i izvrstan primjer suradnje znanstveno-istraživačkoga instituta i industrije te sugerira na kojim bi se principima mogla temeljiti buduća suradnja jednog humanističkog instituta te industrije i privatnoga sektora.

LIDIJA BENCETIĆ

Ivan ROGIĆ, Ivan ČIZMIĆ, *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2011., 471 str.

Već na temelju naslova *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba* možemo pretpostaviti da knjiga obuhvaća sintezu na temu odseljavanja hrvatskoga naroda, ali ne događajničkoga tipa (usredotočenu na utvrđivanje osnovne kronologije i razmjera navedenog procesa) poput onih iz proteklih vremena, nego tumačeći odseljavanje u korelaciji s procesima modernizacije društva i napose demografske tranzicije (tj. tranzicije hrvatskoga društva i gospodarstva od tradicionalnog ruralnog oblika organiza-